

Koostajad: Marju Eeriku, Joanna
Pisarkova, Katrin Bergmann, Marina
Aboltõn-Hansberg ja Maiu Kõngas

Tõenduspõhine täiskasvanuhariduse rahastamine

VALGE PABER HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUMILE

Muutuvas maailmas võidab see, kes maailmaga koos käib, käib natukene kiiremini kui maailm. Jõuab maailmast ette, oskab ette näha neid probleeme, neid küsimusi, neid lahendusi, mida elu talle seab. (Lennart Meri, Eesti President aastatel 1992-2001)

HARIDUS ON EDUKA JA HÄSTI TOIMIVA ÜHISKONNA VUNDAMENDIKS

Inimeste oskused ja teadmised peegeldavad riigi võimekust pakkuda oma elanikele õppimis- ning enesetäiendusvõimalusi. Õppimine on elukestev ja täiskasvanueas on selle jätkumine samuti loomulik protsess - tööst sõltuvalt ümberõppena, täiendõppena või uute oskuste omandamisena. Inimestel tuleb kohaneda vajadusega õppida juurde terve elukaare jooksul ning olla valmis ka eriala vahetuseks (Vabariigi valitsus, 2021). Selleks on vaja vahendeid, ressursse ning tingimusi, millest üks peamine osa on kindlasti täiskasvanuhariduse rahastamine.

EESTIS ON ERIALASE HARIDUSETA INIMESTE OSAKAAL SUUR:

- 27% täiskasvanutest (25–64-aastased) on eri- ja kutsealase hariduseta
- 17–74-aastaste elanike seas ei kasuta internetti ligi 100 000 inimest

(Vabariigi valitsus, 2021)

TÄISKASVANUHARIDUS EUROOPA LIIDUS

Euroopa Liidu Uues strateegilises tegevuskavas 2019-2024 on üheks eesmärgiks seatud haridusse ja inimeste oskustesse investeerimise suurendamine.

Haridusvaldkonnas on rahastusel ja rahalistel vahenditel oluline roll - need on vajalikud

nii õppijate, õpetajate ning koolitajate jaoks erinevates haridusasutustes.

Euroopa Liidu Uues strateegilises tegevuskavas 2019-2024 on üheks eesmärgiks seatud haridusse ja inimeste oskustesse investeerimise suurendamine.

TOETAVA ÕPIKESKKONNA JA KOOLIDES HEAOLU LOOMISEKS ON EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDEL KASUTADA EUROOPA SOTSIAALFOND JA TAASTE NING VASTUPIDAVUSE RAHASTAMISVAHENDID.

Euroopa Liidu fondide (nt Sotsiaalfond) ja rahastamisvahendite kaudu toetatakse ka elukestvat õpet. Täiskasvanuhariduses on oluline laiendada õppimisvõimalusi, pakkuda paindlikke õppevõimalusi, tugevdada kõrg- ja kutseharidust ning täiend- ja ümberõpet. Toetava õpikeskkonna ja koolides heaolu loomiseks on Euroopa Liidu liikmesriikidel kasutada Euroopa Sotsiaalfond ja taaste ning vastupidavuse rahastamisvahendid. Nende kaudu saab toetada haridusreforme ja haridusse suunatud investeeringuid. (Euroopa komisjon, 2020)

ARENGUVAJADUSED EESTI TÄISKASVANUHARIDUSES

Haridusvaldkonna arengukavas 2021-2035 on suurimateks muutusteks eesmärgistatud õppijast lähtuv õpe, lõimitud üld- ja kutseharidus, mikrovalifikatsioonid ning koolitusampsud ja oskustepõhine kutsesüsteem (Haridus- ja teadusministeerium, 2021).

Eestis on probleemiks tugispetsialistide piiratud võimalused erialaseks enesetäiendamiseks. Riiklikult või tõukefondidest rahastatud täienduskoolituste ja õpisündmuste valikus neid ei ole. Erialased koolitused (nt „Koolipsühholoogi roll õpetaja toetamisel“, „Hindamisvahendid koolipsühholoogile“) on tugispetsialistidele tasulised ja kulukad ning seetõttu enamasti kättesaamatud. Samas eeldavad nende tööülesanded peale tasemeõppes õpitu rakendamise ka pidevat erialast enesetäiendamist. (Pärna, 2016)

Haridussüsteemis vajalikke muutusi tuleb teha eelkõige muutuste pärast, mis toimuvad tööturul, ühiskonnas, inimeste eluviisides selliselt, et kõikidele on tagatud võrdsed võimalused õppimiseks (Vabariigi valitsus, 2021).

Haridussüsteemis vajalikke muutusi tuleb teha eelkõige muutuste pärast, mis toimuvad tööturul, ühiskonnas, inimeste eluviisides selliselt, et kõikidele on tagatud võrdsed võimalused õppimiseks (Vabariigi valitsus, 2021).

TÄISKASVANUHARIDUSE RAHASTAMINE EESTIS

- Rahastuse ja tasemeõppe fiinantseerimise kestlikkus ei ole tagatud

- Võtmepädevuste TATI (toetuse andmise tingimused) koolitusele tulevad inimesed mõnevõrra juhuslikult.

- Eksisteerib tasuta koolitustest huvituv sihtrühm

- Keeruline on leida sihtrühma kuuluvaid inimesi ja motiveerida neid õppes osalema. (Centar & Praxis, 2019)

Eestis Töötukassa kaudu saavad tasemeõppes osalemise toetust kasutada tööealised töötavad ja töötuna registreeritud inimesed, kellel puuduliku või vananenud hariduse või oskuste tõttu on keeruline leida uut tööd või kellel on oht oma töökoht kaotada (Töötukassa, 2021).

Haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna peaekspert Ena Drenkhani sõnul (2021) on riigis strateegiliste plaanide loomiseks aluseks võetud arengukava 2035, mille põhjal on koostatud valdkondlikud arengukavad ja nende suunistel kohalike omavalitsuste arengukavad.

Mõttekoja Praxise andmetel oli 2019. aastal Eesti elukestvas õppes osalejate poolest Euroopa edetabelis neljandal kohal. Haridusvaldkonna analüütik Meeli Murasov toob välja ühe olulise aspekti täiskasvanuhariduse rahastuse kohta - **puudub ühtne info**. Näiteks, kui suur on eraisikute rahastuse osakaal. Täiendkoolituste korraldamisel tuginetakse palju OSKA uuringutele ja osalejaid koolitustele on kergem kaasata, kui see on juba varasemalt vähemalt ühe korra toimunud. (Murasov, videosalvestus 7. detsember 2021)

Praxise uuringust (2019) selgub, et täiskasvanu haridus on muutunud Eestis järjest populaarsemaks. Sellegipoolest on täiskasvanuhariduse rahastamine ebaühtlane ning selle jätkusuutlikkus pole tagatud.

Mõttekoda Praxis tööjõu-uuringu (2019) andmetel on Elukestvas õppes osalemise määr Eestis kasvanud. Täiskasvanute tasemeharidus on Eestis fiinantseeritud valdavalt riiklikult. Tööandjatel ja täiskasvanud õppijatel on oluline osa koolituste valimisel ja fiinantseerimisel. Turutõrgete või oluliste positiivsete välismõjude olemasolul on õigustatud ja vajalik täiskasvanuhariduse riiklik fiinantseerimine. Tähelepanu on suunatud väiksema konkurentsivõimega inimeste koolitamisele, sest sel sihtrühmal on tihti keeruline leida sobivaid koolitusi ja samas ka neil osaleda. (Centar & Praxis, 2019)

ETTEPANEKUD RIIKLIKULE TASANDILE

Tallinna ülikooli andragoogika eriala kolmanda kursuse üliõpilased toovad oma analüüsivate arutelude tulemusena välja ettepanekud, mida saab rakendada riiklikul tasandil. Tulevaste programmide kavandamisel ja eesmärkide sõnastamisel tuleb jälgida, et säiliks arusaadavad seosed - ühe ja sama tegevuse, meetme ning programmi eesmärk peab olema erinevates dokumentides sõnastatud üheselt mõistetavalt, selleks, et saavutada maksimaalne kasu täiskasvanuharidusele.

Vajalik on ühtse infobaasi loomine täiskasvanuhariduse toetuste taotlemise ja rahastuse kohta

- Siduda õpe rohkem tööturu vajadustega ja senisest enam suunata võimalusi tõmbekeskustest väljaspool asuvates piirkondadesse.
- Hinnata tuleks arengukavades püstitatud eesmärkide saavutamise ajalisi võimalusi ja piire.
- Selleks, et tõsta Eesti majanduse tootlikkust ja ekspordivõimekust, tuleb oluliselt parandada riigi jaoks oluliste majandussektorite kindlustatust kvalifitseeritud kohalike töötajatega.
- Täiendusõpe peab läbivalt toetama eneseanalüüsi oskuse ja uurimispädevuse ning IKT ja selle sisu kasutamise oskuse arendamist õppetöös. (Savi, 2020)
- Panustada raha tugispetsialistide täiendkoolitamisele. (Savi, 2020)
- Riiklik rahastus võiks toimida võimendava komponendina sellise oskuste arendamise juures, millesse panustab inimene ise ja tööandja. (Centar & Praxis, 2019)
- On vaja muuta haridussüsteem õppijast lähtuvaks ja paindlikumaks, parandada kõrghariduse kvaliteeti ja tõhustada selle rahastamist, luua õppekavad, mis valmistavad õppijaid ette tulevikuametites töötamiseks, luua talendisõbralikku keskkonda, viia inimeste teadmised, oskused ja hoiakud kooskõlla tööturu vajaduste ning majanduse struktuurimuutustega.
- Samuti on vajalik suurendada ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul.
- Ühtse infobaasi loomine täiskasvanuhariduse toetuste taotlemise ja rahastuse kohta

KAASATUD EKSPERDID

KARIN ANDRE - Töötukassa oskuste arendamise ja karjääriteenuste osakonna juhataja

ENA DRENKHAN - HTM täiskasvanuhariduse poliitika valdkonna peaekspert

KATRIN KARU - Tallinna Ülikooli andragoogika eriala lektor

MEELI MURASOV - Mõttekoda Praxis, haridusvaldkonna analüütik

KAI PATA – Tallinna Ülikooli täiskasvanuhariduse ja mitteformaalõppe professor

KASUTATUD ALLIKAD

Centar, & Praxis. (2019). *Elukestva õppe strateegia vahehindamine*. Loetud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/2.elukestva_oppe_strateegia_vahehindamise_luhiko_kkuvote.pdf

Euroopa komisjon. (2020). *Komisjoni teatis euroopa parlamendile, nõukogule, euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele*. Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0625&from=EN>

Euroopa Ülemkogu. (2019). *Uus strateegiline tegevuskava 2019-2024*. Loetud aadressil <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>

Haridus- ja teadusministeerium. (2021). *Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035*. Loetud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035_2810.pdf

Pärna, O. (2016). *Töö ja oskused 2025*. Loetud aadressil <https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/04/Tulevikutrendid-1.pdf>

Savi, K. (2020). *Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: HARIDUS JA TEADUS*. Loetud aadressil <https://epale.ec.europa.eu/et/resource-centre/content/tulevikuvaade-toojou-ja-oskuste-vajadusele-haridus-ja-teadus>

Töötukassa. (2021). *Töötaja koolituskulude hüvitamine*. Loetud aadressil <https://www.tootukassa.ee/content/toetused-ja-huvitised/tootaja-koolituskulude-huvitamine>

Vabariigi valitsus. (2021). *Strateegia "Eesti 2035"*. Loetud aadressil <https://valitsus.ee/strateegia-est-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>